

Nr 739

Av herrar **Osvald** och **Åkesson**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125, angående vissa frågor rörande jordbrukets och trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 896 i Andra kammaren)

I proposition nr 125 till årets riksdag uttalar chefen för jordbruksdepartementet bl. a. att "behovet av en intensifierad strukturrationalisering och av annan rationalisering inom det svenska jordbruket är i dagens läge trängande". Detta uttalande belyses därav, att allttjämt 60 % eller ungefär 157 000 av landets brukningsenheter har en åkerareal av mellan två och tio ha. Och på dessa, sägs det, kan varken den mänskliga arbetskraften eller modern teknisk utrustning rationellt utnyttjas i jordbruksdriften. Det säges därför vara angeläget att i större utsträckning än nu ej bärkraftiga jordbruksföretag upphör som självständiga enheter.

Man får av denna framställning närmast det intrycket, att departementschefen vill rationalisera bort alla de 157 000 småbruket med en areal av tio ha eller därunder. Detta är enligt vår mening ett alltför utpräglat hektartänkande.

Det finns givetvis ingen som bestrider att det är lättare att rationellt utnyttja en modern maskinpark på ett stort jordbruk än på ett litet, under förutsättning att betingelserna i övrigt är ensartade. Men det är ingalunda säkert, att det bästa sättet att rationalisera ett jordbruk är att göra det större. I många fall kan andra åtgärder vara mera befogade.

Det kan finnas många anledningar till att ett jordbruk ej är bärkraftigt. En sådan kan vara — och är ofta — att dräneringen är bristfällig och att avkastningen därför ej blir vad den borde kunna bli. I själva verket förhåller det sig så, att större delen av de skördeskador, som under senare år inträffat till följd av alltför riklig nederbörd, i många delar av vårt land berott på att jordarna ej varit tillräckligt väl dränerade och därför ej kunnat bära de tunga maskinerna. Skörden har gått till spillo! Genom att lägga ihop två dåligt dränerade jordbruk med, låt oss säga, vartdera tio ha kan man inte få ett bärkraftigt. Däremot skulle det kanske vara möjligt att genom dränering skapa två bärkraftiga jordbruk.

I andra fall kan det vara brist på kalk i jorden som är anledningen till att avkastningen hålles tillbaka och gör jordbruket mindre bärkraftigt. Med den katastrofala nedgång av det svenska jordbrukets kalkförbrukning, som vi kunnat bevittna under senare år, måste denna orsak tillmätas en stor betydelse. — I åter andra fall kan orsaken till att avkastningen blir låg vara den, att jorden lider brist på för växterna livsviktiga näringsämnen, t. ex. koppar, bor, mangan m. fl. I själva verket är bristen på dessa s. k. spårämnen mycket utpräglat i stora delar av vårt land.

Man får därför inte utgå ifrån att en storleksrationalisering alltid utgör den enda eller ens den bästa lösningen av ett rationaliseringsproblem. I stället bör man i varje särskilt fall undersöka vilka åtgärder som i första hand bör vidtagas för att förbättra det ekonomiska resultatet av driften på en brukningsenhet och sedan sörja för att dessa åtgärder blir vidtagna.

Gentemot långivning till innehavare av mindre brukningsenheter, t. ex. "stödjordbruk", intar departementschefen en mycket restriktiv hållning. Förutsättningen för att förvärvslån ska kunna lämnas bör vara, sägs det, att brukaren under någon del av året är beroende av stödjordbruket, men att han f. ö. har annan huvudsaklig sysselsättning, t. ex. skogsarbete. Men varför skall inte en småbrukare, som har ett deltidsarbete varje dag vid sidan av sitt eget jordbruksarbete, kunna få samma förmån? Många småbrukare, som tidigare haft full sysselsättning på sin egen gård, kan numera genom att anlita maskinstationer eller utnyttja möjligheterna till gemensam maskinanvändning få tid över till annan verksamhet.

En annan möjlighet för småbruket är den som departementschefen varmt anbefaller för familj jordbruken vid behandlingen av driftlånen, nämligen gemensamhetsföretag. Att sammanslutningar för t. ex. gemensam animalieproduktion ur rationaliseringssynpunkt är synnerligen önskvärda kan det väl knappast råda mer än en mening om. Dylika sammanslutningar bör enligt vår mening kunna omfatta jordbruk av olika storlekar, även småbruk. De skulle, som det har sagts, kunna utvecklas till en modern form av äldre tiders bysamfälligheter. En småbrukare i en dylik samfällighet kan få tid över att ägna sig åt antingen någon särskilt arbetskrävande odling, t. ex. någon gren av köksväxtodling, eller någon verksamhet helt vid sidan om jordbruk eller skogsbruk. Man har då ingen anledning att rationalisera bort dylika småbruk på grund av bristande bärkraft.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 125 måtte uttala,

att rationaliseringsverksamheten inom jordbruket i större utsträckning än hittills måtte inriktas på andra åtgärder än storleksrationalisering och att det i varje särskilt fall undersökes vilka åtgärder som i första hand bör komma i fråga, och

att av anslagen till rationalisering en relativt större del än hittills användes för andra åtgärder än storleksrationalisering, framför allt sådana med markvårdande eller bördighetsfrämjande syfte, t. ex. dränering, kalkning m. m., samt

att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge denna mening till känna.

Stockholm den 23 april 1963

Hugo Osvald

Sten Åkesson